

krat in resno povdarjate, ter jo zapisujete v njihove serca z neizbrisljivimi čerkami, tako da se jih ne bo prijemala kuga nečimerne hvale.

Živo pripoveduj mojim otrokom, kako ljubeznjiva je ta čednost, resno opominovanje se bo ložeje serca prijemalo in bo bolje sprejeto, kakor da bi otroke zavoljo njih napak kaznoval. V ta namen ti bodo vodila cerkvenih očetov prav dobro služile. Ker otroci sami razumejo, da ti očetje ne tirjajo tega, kakor da bi bili na nje jezni; in veljava takih mož, kateri so bili vsem časom zgled svetosti, jih bode vodila.

„Pisano na kraljevem dvoru, dne pred binkošti“.

Obrazi iz odgojilne povestnice pri paganih.

Konfucij.

(Dalje.)

Jezik in pisanje sta poglobitna predmeta pri podučevanju na Kitajskem, ker sta zelo težka. V njih jeziku glas sicer pové, kaj beseda pomeni, a ne pové, kako se zapopadki nanašajo eden na drugega; to pové bistveno le mesto, na katerem je beseda v stavku, in naglas. Jezik je le iz enozložnih besedi, ktere se začenjajo s soglasnikom in se končujejo s samoglasnikom. Verst soglasnikov nimajo, nekterih soglasnikov tudi ne, kakor *v*, *d* in *b*. Vsega skupaj imajo 480 vez za glasove; pomnožujejo jih sicer, ker jih razno naglašajo ali povdarjajo; vendar imajo le malo besedi. Celota še le pové, kaj pomeni beseda; vsaki zlog ima prav različne pomene. Čerko-pisja tedaj nimajo; njih pismenost je bila od začetka zgolj pisarija s podobami (Bilderschrift); za vsaki pomen je bilo drugačno znamenje; zato se tudi lahko spozná, kako človek kakošno njih pisanj razumé, pa jih vendar dobro brati ne more. Znamenjev za pisanje je 50.000, ki se stavljajo eden pod drugega; so pa te znamenja ali zgolj podobe, tedaj znamki za glas in pomen ob enem; ali pa znamenja za pismo, to je, takošni znamki, ki so sestavljeni iz znamka za glas in iz znamka za pomen; prvo znamenje je tako različnega pomena, da se more dodjati še drugo znamenje; in potem še le je zapopadek določen. Besedne plemena niso ločene; oblikoslovja nimajo; slovница jim je nauk od stavkoslovja; spol, število in sklon naznanjajo z nekterimi samostavniki; djavno in terpno podobo pa razločujejo le iz postavljanja.

Naj še nekaj povemo od vere pri Kitajcih. Ljudstvo se derži Budaizma ali vere Foh-a, tako namreč imenujejo Kitajci indijskega Buddha. Po tej veri je od vekomaj prostor, kateri je poln tvorin za svetove, v tih se narejajo in zginjajo svetovi po nepremakljivih postavah. Iz tega prostora je postal med strašnim viharjem po združenji atomov iz vode današnji svet; oživilja ga duh, ki se na svetu razodeva v brezštevilnih podobah, sam za se pa ostane vekomaj miren, in se ne meša med vlado sveta; kajti določena je po nepremakljivi osodi. Človek pa more ravnati po svoji prosti volji, in sojen bo po svojih delih. Velika druhal svečenikov (boncev) opravlja službo božjo prav sijajno z daritvami in svečanostimi; sere se pa to ne prijemlje. Učeni se derže nrave Konfucijeve.

Kitajsko je dežela, v kateri je vse duševno izobraženje zaostalo, in se ne gane naprej. Prebivavci so že davno dosegli višjo stopnjo izobraženosti, in so v marskterih umetnostih druge narode prekosili. Svila, tuš in čaj se dobiva tam od nekdaj. Zgodaj so že poznali tiskarstvo, imeli so strelni prah, porcelan, kompas, koledar in izverstne pisavne orodja veliko poprej od prebivavcev v zahodu. Niso pa napredovali. Ošabnost njim lastna, samodržtvo, ločenje, katero pospešuje jezik in pismenost, zavira napredovanje. Samoderžna vlada na Kitajskem ni sicer tako trinožna in svojevoljna, kakor v Turčiji ali v Perziji, vendar pa je vse v tako tesne in v stroge oblike stisnjeno, da se vradniki vseh 18 verst sučejo, kakor petelin na strehi, in da ljudstvo ne pozna ne ljubezni do domovine, ne navdušenja narodovega. Do ptujcev so nezaupljivi, potuhnjeni in hudobni, posebno do kristijanov, vsakoršnega ptujega vpliva ali boljšega zgleda se ogibljejo, kolikor mogoče in dotlej, dokler jim to pripusča njih samopridnost, lakomnost in osebna varnost. Misijskarji se ne bojé ne truda, ne nevarnosti, da bi keršanstvo vpeljali; duh Frančiška Saverijana še živi, a zaprek je veliko in večna resnica se le počasi razširjuje; serčni oznanovavci jo dostikrat poterdijo s svojo kervijo. Stud nad življenjem in samomorstvo ni nikjer tako v navadi; kakor na Kitajskem in veliko nesrečnih ljudi nima v starosti drugačne tolažbe, kakor da sedé na svojih mertvaških trugah sanjajo od tiste blaženosti, ko se bodo v nič spremenili. —

Lepo je pri Kitajcih njih skerb za odgojevanje in podučevanje mladine in spoštovanje do učencikov, a ženski spol ima

malo hasni od tega. Tako samosilno ne ravnaajo sicer z ženami, kakor drugi Azijati; ženska pa jim je vendar manjša stvar; kakor noge, tako stiskajo tudi ženskega duha. Kakó žensko in njene zmožnosti malo čislajo, nam pové neki kitajski modrijan, ko namreč pripoveduje, da se živali marskterih reči izučé, pristavi: če se živali naučé, da človeške reči razumevajo, koliko več so mlade deklice tega zmožne, ker so vendar same po sebi človeške stvari. Le v kersanski veri ima žena pravo mesto. Veselimo se, da Kitajci toliko cenijo otroško ljubezen in čislajo družinsko zvezo. Ali za tem spoštovanjem za to veljavo in oblastjo staršev tiči velikansko samoljubje, naj bolj zaničljivo samosilstvo. Ali je še kaj na svetu, da bi imelo manj pravic od kitajskega otroka? Kedar koli oče sina zatoži, se le ta kaznuje, ne da bi se reč kaj preiskovala, vselej je sin kriv, oče ima vso oblast do njega. Kdor očeta umori, je strašno kaznovan; oče pa sme svojega otroka gerdo imeti, še celó sme ga umoriti. Slepa neomejena pokorsčina otrok, vsa čast, ktera se staršem skazuje, pripravlja pot do tiste podložnosti, ktera se skazuje vradnikom in vladi. Ker ne poznajo kersanske vere, tudi pravega namena nimajo pri izreji otrok; politika tukaj z ledenim srcem prevdarja in gospodari.

Iz tega se tudi lahko sklepa, zakaj da Kitajci toliko derzé na vnanje reči. Le pomislimo, kaj mora vse sin storiti, kedar stopi pred očeta ali učenec, kedar sreča učenika. Takih reči sicer ne grajamo, pa tudi na vnanje reči je treba paziti, ali vnanje obnašanje ne sme le na videz biti, in na vnanje reči se ne sme nikdar preveč gledati. Sicer tudi pravijo kitajski modrijani, da naj bo nrvnost poslednji namen vsemu odgojevanju, ali kaj pomaga vse to, ker imajo veliko več vodil za vnanje zadržanje, kakor pa za nrvno življenje in je temu nasprot tudi vse njih državno življenje. Poleg marsikterih izverstnih nauk, katerih današnjim odgojiteljem ne moremo nikdar zadosti priporočevati, je pa veliko takošnega, kar nas prepričuje, da vse odgojevanje pri Kitajcih ni drugega, kakor zgolj dresura (olika na videz). Vsa država in vsa njena vravnava ni drugega več, kakor velika šola za male otroke.